

АНТРОПОГЕННА ТОПОНІМІКА В ГЕОГРАФІЧНИХ НАЗВАХ ПОДІЛЬСЬКОГО ПОБУЖЖЯ

Квасневська О. О.

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського

Розглянуто історію розвитку антропогенної топоніміки Подільського Побужжя. Проаналізовано історію дослідження та розвиток упродовж тривалого часу, розглянуті причини формування антропогенної топоніміки на Подільському Побужжі, показано значення людини у формуванні та розвитку антропогенних топонімів, проаналізовані причини назвотворчого процесу на досліджувальній території. Виділено антропогенні топоніми, які поділяються на: топоніми, що беруть початок від власних назв людей та на топоніми, що пов'язані з діяльністю людини, зокрема видобутку корисних копалин. Детальніше на окремих прикладах розглянуто походження назв населених пунктів Вінницької та Хмельницької областей.

Ключові слова: антропогенна топоніміка; Подільське Побужжя; географічні назви; ареали; власні назви.

Наявність проблеми. Вивчення походження, функціонування, розвитку і поширення географічних назв Подільського Побужжя є дуже важливим і актуальним. Це дозволяє отримати інформацію про особливості його заселення, заснування та розміщення окремих населених пунктів, походження назв річок та їх приток. Значна частина топонімів відображає імена їх засновників або власників, інші, розвиток у минулому певних виробництв, різноманітних ремесел, корисних копалин, історичні події, які стають причиною виникнення нових населених пунктів, або їх перейменування.

Антропогенна топоніміка Подільського Побужжя сформувалась в процесі складного історичного розвитку, але дослідження в цьому напрямі майже не проводились. Тому досить актуальним є вивчення антропогенної топоніміки Подільського Побужжя, його історичного розвитку. Відсутність ґрунтовного вивчення антропогенних топонімів вплинула на вибір обраної теми. Актуальність дослідження зумовлена насамперед тим, що його результати певною мірою розширюють і доповнюють знання в галузі як природничих наук так і української ономастики.

Особливу роль у назвотворенні відіграє природне середовище. Оскільки антропогенний вплив на природу став важливим фактором ландшафтогенезу. Топоніміка дозволяє здійснити глибокий екскурс до первинного стану природних ландшафтів, який був до освоєння території людиною.

Аналіз попередніх досліджень. Про походження назв міст і селищ міського типу України містяться цікаві відомості у праці Ю.М. Кругляка. Унікальним за обсягом та повнотою зібраного матеріалу є «Словник гідронімів України». Це перше порівняно повне зібрання (понад 20 тис. основних і майже 24 тис. варіантних) назв річок, струмків та інших водотоків, оформлених відповідно до їх літературно – лінгвістичних та

географічно – локалізаційних характеристик. Про топоніміку Поділля, а зокрема і Подільського Побужжя, маємо цінні відомості у праці Ю.Й.Сіцинського, а також у книгах «Населені місця Поділля», «Історія міст і сіл Української РСР: Вінницька область» тощо.

Відомі давньоруські тексти, що являють собою збірники географічних назв і їх класифікацію. У найдавніших руських літописах є не лише географічні назви, але й спроби пояснення їх походження.

Дослідження топонімів Подільського Побужжя частково розглянуто в краєзнавчих нарисах Денисика Г.І., Любченко В.Є «Подільське Побужжя», «Містечка Східного Поділля».

Мета – дослідити антропогенну топоніміку Подільського Побужжя, показати її розвиток упродовж певного історичного часу, прослідкувати причини утворення антропогенних топонімів.

Результати дослідження. Правильно пояснити ту чи іншу назву, розкрити її смислове значення і походження – означає отримати важливу інформацію про минуле свого краю: його природні умови, економіку, етнічний склад населення, історичні події тощо [1]. Ця особливість географічних назв використовується в історичних та географічних дослідженнях для реконструкції ландшафтів минулого, вивчення особливостей освоєння території, виявлення зниклих ареалів рослин чи тварин. Але щоб одержати таку поглиблену інформацію, потрібно досліджувати їх сукупність, сформовану під впливом характерних географічних або історичних умов.

У процесі дослідження виділемо антропогенні топоніми, які поділяємо на: топоніми, що беруть початок від власних назв людей, та топоніми, що пов'язані з діяльністю людини.

При географічних дослідженнях назв потрібно з'ясувати та дослідити процес виникнення самої назви. Вводячи назву людина створює позначення

